

PO NAŠIH VASEH IN DOLINAH

OBČINA GORJANI UKINJENA?

Za samo šest sto občanov je nemogoče vzdrževati samostojni občinski upravni aparat - V teku štiridesetih let se je število prebivalstva skrčilo za dve tretjini - Enaka usoda čaka še nešteto drugih naših občin

Večjo skrb in pomoč emigrantom

V «Matajurju» smo se zmeraj zavzemali za emigrante, naše ljudi, ki so se v skrbi za vsakdanji kruh razšli skoraj po vsem svetu. Opozarjali smo na njihove probleme, jim svetovali in drugače pomagali. V tem okviru smo poročali tudi o knjigi «Kri emigrantov», ki je opozarjala na življenjske in delovne pogoje ljudi, ki delajo v tujini.

Vsem naš iskren pozdrav in dobrodošlica, sedaj, ko se posamezni emigranti vračajo za kratek čas, da bi v domovini preživeli nekaj brezskrbnih dni ali tednov na počitnicah. Želimo jim, da bi se prijetno počutili v krogu svojih družin in drugih svojcev. Ob tem pa moramo seveda spregovoriti tudi o problemu, ki nanj že dolgo časa opozarjamo. Tu pri nas, bodisi na sedežu deželne vlade v Trstu ali pa v Vidmu, bi morali končno ustanoviti poseben državni organ, ki bi se ukvarjal z vsemi problemi emigrantov. Pri tem navajamo, da so takšen organ že pred časom ustanovili v Franciji, imenuje pa se «Center za socialno varnost».

Seveda se omenjeni organ ne bi smel ukvarjati samo s proučevanjem raznih problemov emigrantov. Moral bi imeti tudi moč in pravice, da bi razne probleme lahko učinkovito in hitro reševal. Upoštevati moramo, da se iz Furlanije izseli vsako leto okrog 10 tisoč emigrantov, ki gredo za kruhom v svet. Med njimi je veliko naših rojakov iz Beneške Slovenije in doline Režije. Problemi emigracije so torej čedalje bolj žgoči, pereči in bi jih morali končno vendarle začeti reševati.

Predsednik deželne vlade dr. Alfredo Berezanti je nedavno v svojem govoru v okviru «Tedna Furlanije-Juljske Benečije» v Bernu zatrdil, da bo v decembru pri nas prva konferenca o emigraciji. Dodal je, da bi morali omogočiti emigrantom, da se postopno vrnejo v domovino, kjer da bi sodelovali pri gospodarskem razvoju Furlanije-Juljske Benečije. Obljubil je tudi ustanovitev posebnega organa, ki bi skrbel za probleme emigrantov. Želimo seveda, da bi se njegove besede in napovedi uresničile, saj smo bili doslej skoraj vedno deležni le obljub.

Občina Gorjani (ital. Montenars) je naseljena z jezikovno mešanim prebivalstvom in sicer Flejpan in njegovi zaselki Bratini, Ovšje, Podkras in Potočna so slovenski, medtem ko so Sv. Helena (Sant'Elena), Izola (Isola), Curminie, louft, Placarji (Plazzaris), Sonvile, Sv. Jurij (San Giorgio) Kolonja (Cologna) in Lukardi (Luccardi) furlanske. Do nedavnega je spadala pod občino Gorjani tudi slovenska vas Breg (Pers) s svojimi zaselki Mlinarji in Skarbani, ki je bila na željo prebivalstva priključena občini Brdo v Terski dolini, ker je tam njeno naravno izhodišče. Sedež občine Gorjani je v Izoli, ker je to središče vseh njenih vasi in zaselkov. Naj pripomnimo, da so slovenske vasi gorjanske občine najzapadnejše vasi kamor sega slovenski živelj in so zato zelo zanimive za jezikoslovce in zbiratelje narodnega blaga. Semkaj zahajajo pogostoma znastveniki raznih narodnosti.

Občina Gorjani je nastala že v prejšnjem stoletju, ko je Avstrija izdala naredbo o razdelitvi skupnih zemljišč in ustanovitve občin, češ da je to potrebno z ozirom na poljedelstvo in narodno bogastvo.

Leta 1930 je bila občina Gorjani ukinjena in so njeno ozemlje priključili k furlanski občini Rtinj (Artegna), ki leži ob vznožju Kvarnana na železniški progi Videm-Trbiž. Takoj po vojni so ljudje plebiscitarno zaposlili, da bi se zopet vrnilo samostojnost ukinjene občine in takratna vlada, kateri je načeljeval Ferruccio Parri, jih je res uslišala in leta 1946 so zopet dobili svojo občino in si izvolili svojo upravo v okviru nekda-

njih meja. Takrat je občina štela 2165 prebivalcev.

Na žalost pa se je tudi v tem predelu začelo krčiti prebivalstvo zaradi masovne emigracije, ki je zajela vse področje Julijskih Predalp. Tudi tu namreč ni bilo možnosti življenja - svet je skalnat in hribovit in tisto malo zemlje daje le toliko pridelkov, da se ljudje z njimi prehranijo nekaj mesecev na leto - in tudi v neposredni bližini ni nobenega industrijskega centra, ki bi moglo zaposliti lokalno delovno silo. Ljudje so zato iskali izhodišča in so ga našli, na žalost, le v emigraciji. Vasi so se polagoma izpraznile in tako šteje danes občina Gorjani samo še nekaj čez 600 prebivalcev.

S tem, da je tako strahovito padlo število prebivalstva, pa nastaja novo vprašanje, če je sploh mogoč še nadaljnji obstoj samostojne občine. Vzdrževati občinski upravni aparat za 600 ljudi - in še ti niso vsi pri hiši - ni tako lahko in zato se že dlje časa

Takole izgledajo hiše naših ljudi, ki jih je ekonomska kriza pognala daleč v svet za vsakdanjim kruhom. Ta slika je bila posneta v vasi Breg, ne daleč od Flejpana, ki pa i pa spada sedaj h komunu Brdo v Terski dolini.

govori, da bodo občino zopet ukinili. Njene vasi bi priključili deloma k Tarčentu, deloma k Rtinju. Vasi s slovenskim govorečim prebivalstvom bodo verjetno priključene k Tarčentu, ker je tu njihovo najbližje središče in tja bo v kratkem vodila tudi dobra cesta, katere gradnja je že v načrtu.

Tu prinašamo podatke o gibanju prebivalstva občine

Gorjani od 1911 leta dalje: 1911 leta 2.422 (odsotnih v emigraciji 120); 1921 leta 2.356 (odsotnih v emigraciji 230); 1931 leta 2.405 (odsotnih v emigraciji 270); 1936 leta 1.820 (odsotni v emigraciji 150); 1951 leta 1.465 (odsotnih v emigraciji 580); 1961 leta 1.242 (odsotnih v emigraciji 620); 1968 leta 624 (odsotnih v emigraciji 118).

ERSA ugotavlja ekonomsko stanje vasi Nadiške doline

ERSA (Ente regionale per lo sviluppo dell'agricoltura - Deželna ustanova za razvoj kmetijstva) bo v teih dneh skupno z župani občin Nadiške doline in «pedemontane» začela z raziskovanjem in ugotavljanjem o gospodarskih razmerah Beneške Slovenije in kaj je potrebno ukreniti, da se to dvigne. Funkcionarji te ustanove bodo izvedli prve študije v srednjem komunum, ki je eden najbolj siromašnih, potem pa še v drugih, dokler ne bodo imeli pred seboj popolne gospodarske slike naših krajev.

Posojilo kmetom

Kmetje, ki so utrpeli škodo zaradi neurja, ki je divjalo po nekaterih vaseh čedadskega okraja, se lahko obrnejo na Pokrajinski inšpektorat za kmetijstvo v Cedadu (viale Libertà), kjer jim bodo povedali vse potrebno kaj morajo storiti, da bodo dobili posojilo z 1% ali 0,50% obresti. Letos ne bodo dajali podpor, kakor druga leta, ampak samo posojila.

Ustanovili konzorcij za hribovsko bonifikacijo

Kmetje iz vasi Sv. Kvirin (Pri mostu), ki nameravajo urediti svoja zemljišča, zlasti ona gričevitega področja, so ustanovili konzorcij za hribovsko bonifikacijo. V ta namen se je že sestala skupščina in je bil tudi že ustanovljen upravni svet, ki je tako-le sestavljen: Bruno Liberale predsednik, Lorenzo Lesizza podpredsednik, Ugo Cecuttini, Renzo Mullo-ni, Valentino Bulfoni, Celestino Snidaro in Leone Bulfoni pa so svetovalci.

TRIBE POMEMBNI SESTANKI

Ali bodo res poučevali v Čedadu in Sv. Petru slovenščino kot neobvezen predmet v šolah?

Prizadevanja predstavnikov obmejnih mest z obeh strani meje, da bi vključili v mešano jugoslovansko-italijansko komisijo tudi njihove predstavnike - Vprašanje mejnih prehodov

Trije dogodki so se pripetili sredi tega meseca, ki ju zaradi njihove pomembnosti in važnosti tudi za Beneško Slovenijo moramo vsekakor omeniti. V mislih imamo razgovor, ki je bil v Gorici na pobudo Slovenske kulturno gospodarske zveze s predstavniki sosednega slovenskega obmejnega področja. Dan poprej pa je SKGZ priredila podoben sestanek v Trstu, ki so se ga udeležili politični in upravni predstavniki slovenskega obalnega in sežanskega področja.

V delegaciji treh obmejnih slovenskih občin so bili Rudi Simac, predsednik občinske skupščine Nova Gorica, Egon Francetič, namestnik tajnika skupščine, Cvetko Nanut, tajnik komisije za zamejstvo, Stane Čehovin, predsednik občinske skupščine Sežana, Leopold Rener, tajnik občinske skupščine Sežana, ing. Ferdo Papič, predsednik občinske skupščine Tolmin in Zvonko Uršič, tajnik skupščine občine Tolmin.

Delegacijo SKGZ pa so sestavljali predsednik SKGZ Gorazd Vesel, član predsedstva in namestnik tajnika dr. Mirko Primožič, člani izvršnega odbora odv. Karlo Primožič, Marko Waltritsch, Jože Jarc Izidor Predan, predstavnik Slovenskega gospodarskega združenja Danilo Waltritsch in tajnik SKGZ Bogo Samsa.

Na skupnem sestanku sta se obe delegaciji pogovarjali predvsem o položaju slovenske nacionalne manjšine v Italiji, dalje o gospodarskem sodelovanju med obema deželama in potrebi razreševanja cele vrste obmejnih in meddržavnih problemov, ki jih je treba reševati v duhu medsebojnega spoštovanja, razumevanja in splošnih koristi. Predstavniki slovenskih obmejnih občin so seznanili gostitelje s prizadevanji, da bi osrednji organi obeh držav čim bolj razumeli globok pomen obmejnega prometa in obvestili navzoče, da bodo v mešano jugoslovansko-italijansko komisijo za obmejni promet vključili tudi predstavnike obmejnih občin, komisija

pa se bo v prihodnje sestajala v Novi Gorici, kar vsekakor predstavlja pomemben napredek v gledanju na ta promet, saj se je omenjena komisija doslej vedno sestajala le v Beogradu ali Rimu. Ob koncu so izrazili upanje, da bo tudi italijanski del komisije vključil v komisijo župane italijanskih obmejnih mest.

Tretji pomembni dogodek v tem mesecu pa je vsekakor obisk 12-članske delegacije iz čedadске občine v Tolminu. Delegacijo iz Čedadu je vodil župan in senator v rimskem parlamentu Guglielmo Pelizzo, delegacijo tolminske občine pa njen predsednik inž. Ferdo Papič.

Pogovor med delegacijama je najprej stekel o nerešenih vprašanjih Slovencev v Videmski pokrajini. Na opozorilo predsednika inž. Papiča, da imajo Slovenci v Italiji različne pravice glede na to, v kateri italijanski pokrajini žive, je senator Pelizzo odgovoril, da je imela Videmska pokrajina tudi drugačno zgodovinsko usodo od Tržaške in Goriške pokrajine. Obljubil pa je, da se bodo v čedadski občini

zavzeli pri pokrajinski upravi za to, da bi v Cedadu in Špetru Slovencev poučevali v šolah neobvezno tudi slovenski jezik.

Med pogovorom v Tolminu so nadalje največ razpravljali o nekaterih nerešenih mejnih vprašanjih, ki težijo obe strani. Tako so ugotovili, da bi bilo nujno potrebno usposobiti mednarodni prehod na Robiču tudi za blagovni promet. Mejni prehod Platišče pa naj bi usposobili tudi za promet z osebnimi avtomobili. Dalje so ugotovili, da bi bilo treba prilagoditi urnike na mejnih prehodih koristim prebivalstva z obeh strani meje ter še bolj sprostiti potovanja s preputnicami malega obmejne-ga prometa.

Tudi udeleženci tolminskega sestanka so ugotovili, da bi probleme ob meji laže urejali, če bi bila mešana jugoslovansko-italijanska komisija temeljiteje seznanjena s konkretnimi razmerami ob meji. Zato bodo predlagali ustreznim organom, naj mešano komisijo razširijo s člani, ki živijo na obeh straneh jugoslovanskoitalijanske meje.

IZ BRNAHTSKE DOLINE

Obmejni prehod na Mostu na Nadiži naj bi bil prehod prve kategorije

Samo na ta način bi zaživele sedaj zapuščene hribovske vasi - Na videmskem področju samo štirje prehodi prve kategorije za milijon ljudi

Na zadnjem zasedanju italijansko - jugoslovanske mešane komisije, ki se je pred nedavnim vršilo v Rimu, so med drugim sprejeli več sklepov v prid malega obmejnega prometa med obema državama. Tako je prišel na vrsto tudi obmejni prehod Most na Nadiži (Ponte Vittorio) v Platiščih, katerega se morejo posluževati vsi tisti, ki posedujejo obmejno propustnico. Do sedaj se je skozi ta prehod moglo le peš, odslej pa, z novim sporazumom, bo mogoče na tem mestu meje tudi z avtomobilom in drugimi motornimi vozili.

Domačini pravijo, da bi bilo prav, če bi ta prehod preimenovali v prehod prve kategorije, tako da bi se ga mogli posluževati ne samo tisti, ki bivajo v 10 kilometerskem obmejnem pasu, ampak tudi tisti, ki nimajo obmejne propustnice, oziroma vsi, ki imajo potni list. Na ta način bi vse te vasi, ki ležijo tod okoli, kot na primer Tipana, Brezje, Platišče in tudi Breginj, ki leži že onkraj meje, oživele, ker bi se ustvarila krožna pot. Sedaj so te vasi mrtve, ker je domačega prebivalstva malo pri hiši, tuji pa tudi ne zahajajo sem, ker je meja prehodna samo za domačine oziroma za tiste, ki imajo propustnico.

Kot vemo, je promet skozi druge obmejne prehode prve kategorije zelo živahen in včasih celo preobremenjen zaradi prevelikega navala turistov, zlasti v poletnem času. Državna meja med Italijo in Jugoslavijo je v videmski pokrajini dolga več kot sto kilometrov, prehodi prve kategorije so pa samo štirje (Rateče, Predel, Učēja in Štupca) za skoraj milijon ljudi, kolikor jih namreč šteje videmsko področje. Torej ne bi bilo

IZ TERSKE DOLINE

Smrtna nesreča

Vso Tersko dolino je globoko pretresla žalostna novica, da se je smrtno ponesrečil 33 letni Ermenegildo Lendaro iz Njivice. Mladi mož, ki je po poklicu zidar in živi z materjo v domači vasi, se je preteklo nedeljo vračal pozno domov, ker se je zadržal s prijatelji v gostilni. Ker je bila noč temna in cesta ni zavarovana, je zašel in padel kakih dva metra z zidu pod cesto. Mati je zaman pričakovala sina vso noč in tudi drugi dan in ko je videla, da ga ni od nikoder, je prosila vaščane, naj ga iščejo. In res, po približno 36 urah od nesreče so ga našli mrtvega v potoku. Zdravnik je ugotovil, da je smrt nastopila takoj, ker mu je počila lobanja in ker je dobil tudi druge težke notranje poškodbe.

Rajniki je bil zelo poznan

nič odveč, če bi bil še en mednarodni obmejni prehod.

V tem primeru bi seveda bilo potrebno temeljito popraviti cesto, ki vodi iz Tipane do Mosta na Nadiži. Koristilo bi napraviti tudi tista dva kilometra ceste do Prosnida in tako bi bil pri rokah obmejni prehod tudi ljudem iz ahtenskega komunuma. Upamo, da bo do te realizacije enkrat prišlo, če ne danes pa jutri, saj je še človek prišel na luno, čeprav se je zdelo to nekaj nemogočega in nedosegljivega.

Ista mešana komisija pa je tudi sklenila, da bodo za ojačenje obmejnega prometa zgradili v Robediščih tudi večjo vojašnico za financiranje, da jim bo na ta način omogočeno bivanje v tem kraju, ker bo prehod tudi skozi ta blok olajšan in se pričakuje, da bo več prometa. To poslopje bo zgradila videmska pokrajinska uprava, ki bo potrošila v ta namen sedem milijonov lir.

Smrtna kosa

Dne 9. julija je za vedno zaprl svoje trudne oči 80-letni Matija Berra-Berolič

IZ NADIŠKE DOLINE

Pomanjkanje vode

Posledice hude vročine, ki je nastopila v teh dneh in ker je vodovodna mreža špeterskega komunuma precej šibka, so občutili najbolj v vasi Altovica. Tu so ostali popolnoma brez vode, ki je v tem letnem času tako dragocena tekočina. Da ne bi ljudje in živali preveč trpeli (vodo bi bilo treba namreč nositi v kanglah iz oddaljenih studencev), so jim jo vozili vojaki z velikimi avtociстерnami. Kot izgleda, bi bilo nujno potrebno ojačiti vodovod, da bi bilo celo leto

IZ TERSKE DOLINE

Smrtna nesreča

po vsej Terski dolini in je bil priljubljen med vsemi, ker je bil dober delavec.

Važen sestanek v Vidmu

Za turistični razvoj Nadiške doline in področje Matajurja

Pred nedavnim so se na pobudo deželnega odbornika za urbanistiko De Carlia sestali v Vidmu župani in občinski tajniki občin Sovodnje, Grmek, Dreka, Špeter, Podbonesec, Sv. Lenart, Srednje in Prapотно, da so skupaj z deželnim ravnateljem za urbanistiko inž. Muličem in arh. Simonijem razpravljali o problemih, ki so tesno povezani s turističnim razvojem Nadiške doline in področjem Matajurja.

IZ KANALSKE DOLINE

Žičnica na Višarje zopet deluje

Žičnica, ki vozi iz Ovčje vasi na Višarje, končno zopet deluje. Bila je več kot dva tedna ustavljena zaradi neke okvare in potem so jo morali temeljito pregledati, kar se dogaja vsaj enkrat na leto, še tehniki, ki so zagotovili, da je sedaj varna.

Ta zastoj pa je prinesel romarjem ne malo težav, saj, kot vemo, prihajajo semkaj na božjo pot iz vseh mogočih krajev Slovenije, Koroške in Furlanije, ker je to slovenska romarska božja pot. Nihče ni namreč javil, da žičnica ne deluje in zato so romarji prišli v velikem številu z avtobusi in potem niso mogli do cilja. Na tako dolgo pot se je peš podalo menda zelo malo ljudi in zato so bil Višarji prav v najlepšem letnem času zapušteni.

Ojačenje električne razsvetljave v Trbižu

V kratkem bodo pričeli z deli, da bodo ojačili električno razsvetljava v Trbižu. Tako je bilo namreč sklenjeno pretekli teden, ko je občina dala v zakup tozadevna dela podjetju, ki se je obvezalo, da bo pričelo s prvimi deli še ta mesec. Stroški za to javno delo znašajo 20 milijonov lir.

Občina je dala v zakup tudi dela za popravilo in asfaltiranje ceste, ki vodi v Rajbelj. To delo bo stalo več kot osem milijonov lir.

V Zabnicah se strinjajo z novim načrtom

Končno so ljudje iz Zabnic razumeli, da je najbolje

IZPOD KOLOVRATA

Dva dni slovenskega petja, veselja in plesa v Klodiču

Uspešen nastop Goriškega okteta iz Nove Gorice in pevskega zbora iz Ljes Boksarsko srečanje in druge zabavne prireditve

Našim vasem, ki zvesto čuvajo svoje tradicije in običaje, so posebno pri srcu vaški letni prazniki ali sagre. Po običajnih cerkvenih obredih se veselo in zabavajo, včasih tudi po več dni, pozimi v domačih gostilnah, poleti pa seveda na prostem. Posebno so ukoreninjene poletne sagre, kot na primer sagra sv. Jakoba, ki je vaški patron mnogih vasi Beneške Slovenije in zato ga častijo nekateri eno nedeljo prej, drugi pa pozneje in tako vračajo obenem tudi obiske, kajti za praznik pridejo dostikrat domov tudi ljudje, ki delajo daleč od doma, celo iz tujine, in ker se morda že dalj časa niso videli s sorodniki ali prijatelji sosednih vasi, si imajo vsi mnogo povedati, ki postanejo ob kozarčku domačega še bolj zgovorni. Pa tudi za drugo zabavo je skoraj povsod dobro poskrbljeno.

V Klodiču, prijazni vasi pod Kolovratom, so praznovali sv. Jakoba preteklo soboto in nedeljo (19. in 20. julija) izredno veselo. Za to priliko je prišel v Klodič znani Goriški ok-

da sprejmejo načrt za gradnjo ceste, ki bo široka 12 metrov in so zato vsi lastniki zemljišča, razen dveh, odstopili svet, po katerem bo potekala ta važna arterija. Z deli bodo zato mogli začeti v kratkem, cesta pa bo končana tekom prihodnjega leta.

Zena iz Rajblja padla skozi okno in se ubila

Vso okolico je zelo vznemirila vest, da je tragično

končala svoje mlado življenje 27 letna Elfrida Lipovšek iz Rajblja. Ko je z materjo stala pri oknu, se je preveč nagnila in padla več metrov globoko. Takoj so jo prepeljali v bolnico v Humin (Gemono), kjer ji pa niso mogli nič pomagati, ker je pri padcu dobila hude poškodbe in je že čez nekaj ur umrla.

IZPOD MATAJURJA

DELA V TEKU

Prejšnji teden so pričeli z deli na cesti, ki vodi iz vasi Duš proti Mašeram. Ta cesta se bo priključila z drugo in sicer Jeronišče-Mašere in bo tako izpopolnila obroč na pobočju Matajurja. Ta nova krožna panoramska cesta bo mnogo pripomogla k še nadaljnemu turističnemu razvoju Matajurja, kjer že grade razne športne naprave, med katerimi je tudi žičnica, ki bo vozila na vrh Matajurja.

Komun je dal v apalt tudi dela za ojačenje vodovoda. Zajeli bodo nov vir v Jeronišču, ki bo dovajal vodo Sovodnjam. Stroški za to delo znašajo 14 milijonov lir in jih bosta vzeli v svoje breme dežela in provinca.

Kmeti na senožihi zadela sončarica

V zelo kritičnem stanju so sprejeli v čedadski bolnici na zdravljenje 33-letnega Gina Petričiča iz Trčmuna, ker ga je zadela sončarica. Mož je kosil seno na

bližnji senožihi in se je kar naenkrat zgrudil brez zavesti na tla. Bila je izredno huda vročina in delo je bilo naporno. V bolnici so izjavili, da bo Petričič okrevel v dveh tednih.

IZ IDRIJSKE DOLINE

Dobro uspel praznik vina

Praznik vina v Prapottonem je letos izredno dobro uspel, tako da so ga morali ponoviti še prihodnje nedelje. Računajo, da so v vseh petih dneh, to je v času letošnje «vinske sagre» prodali kakih 50 tisoč kozarcev domačega žlahtne kapljice (približno 50 hektolitrov). Polg tega so spravili v promet tudi dosti domačega «prigrizka», saj brez podlage seveda ni mogoče pokesati in ocenjevati, če se prilaga ali ne. Upajo, da bo prihodnje leto, če bodo trte dobro obrodirale, praznik uspel še boljše, saj izkušnje učijo vedno kaj novega.

tet iz Nove Gorice, ki je zapel več lepih domačih narodnih slovenskih in furlanskih pesmi, po koncertu pa je novogoriški zabavni ansambel privabil na plesišče mlade in stare, ki so se razvneli ob prijetni poskočni glasbi.

Drugi dan, to je v nedeljo, se je vršilo tudi boksarsko srečanje in razni nastopi domačih fantov in deklet, ki so pripravili kratke igrice. Vse to se je vršilo na komunskem dvorišču, ki je bilo premajhno

REZIJA

V Ravenci bodo zgradili mladinski dom

Pred nedavnim se je sestala posebna komisija, da je pregledala načrt za gradnjo nove dvorane in novega mladinskega doma, ki ga namestavajo zgraditi v bližini županstva oziroma pri farni cerkvi. Dela bodo izvajali v obrokih. Najprvo bodo zgradili dvorano, ker je ta najbolj potrebna. Načrt za dvorano, ki bo zgrajena z najmodernejšimi kriteriji, je pripravil arhitekt Rja in bo mogla sprejeti 500 oseb. Za

čeli so tudi pripravljati vse dokumente, ki so potrebni za dosego podpore in upajo, da bodo z deli mogli pričeti še letos.

Visoko priznanje Rezijanki v Parizu

Prejšnji teden je prejela naša vaščanka Miryam Di Battista v Franciji izredno visoko priznanje za svoje delo: v Parizu so ji podelili Zvezdo solidarnosti kot priznanje za delo v inozemstvu v korist slepih.

Slovenija turistična dežela

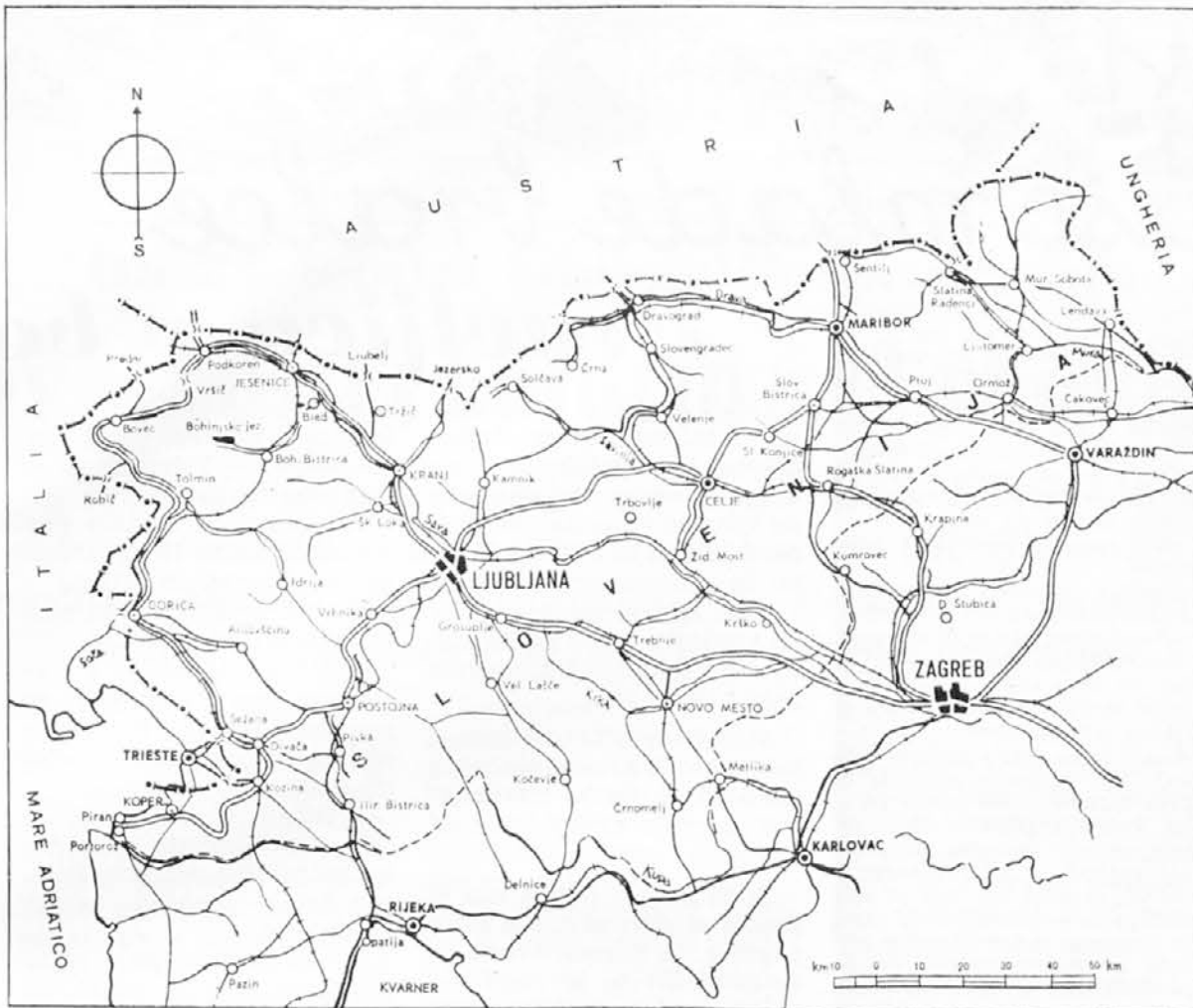
Na razmeroma majhnem ozemlju, ki ga zavzema Slovenija in ki je za polovico manjši od Švice, se stikajo štiri velike evropske pokrajinske enote, to so Mediteran, Alpe, Panonsko nižavje in Dinarske kraške planote; vse te oklepajo alpsko sredogorje in hribovje. To je pet osnovnih tipov pokrajine, ki se med seboj močno razlikujejo in ustvarjajo s kulturno in prirodno pokrajino nadvse pestro ponudbo prirodnih činiteljev, ki so izhodišča za razvoj turistič. gospod. v Sloveniji. Med naštetimi prirodnimi činitelji izstopajo zlasti Alpe, kraški svet (Postojna) in mediteran — slovenska obala, tem pa se pridružijo še vrsta zdravilnih mineralnih in termalnih vrelcev (Rogaška Slatina, Slatina Radenci, Laško, Dobrna, Čateške Toplice, Dolenjske Toplice itd.) ter kulturno zgodovinski spomeniki.

Značilnost Slovenije je v tem, da združuje na majhnem prostoru pestro paleto prirodnih faktorjev, ki so jasno izraženi v njenem osnovnem turistično-propagandnem programu: gore — kras — morje — zdravilišča. Za karakterizacijo turističnih kvalitet Slovenije pa je treba dodati še naslednje:

Za Slovenijo je značilna njena izrazita gozdovitost. Poleg skandinavskih dežel je to najbolj gozdnata pokrajina v Evropi — 43 odstotkov površine Slovenije pokriva gozd, ki postaja v urbanizirani in na gozdu osiromašeni Evropi vse pomembnejši činitelj turistične ponudbe.

V jugoslovanskem kot evropskem merilu je izjemno pomembna prometna lega Slovenije, saj leži na razpotju najpomembnejših evropskih poti in je sprejemna in distribucijska regija mednarodnih turističnih tokov v Jugoslaviji. Posledica tega je, da pridobiva v Sloveniji v zadnjem desetletju poleg stacionarnega turizma vse večji pomen tudi inozemski tranzitni turizem, ki se odvija pretežno po cestah (92%). Od vseh 34.030.000 tujih turistov, ki so pripotovali leta 1968 v Jugoslavijo (od tega odpade na maloobmejni promet 10.160.000), se je poslužilo mejnih prehodov v Slovenijo, to je zlasti avstrijsko-slovenskih in italijansko-slovenskih mejnih prehodov 29.404.000 motoriziranih turistov ali 86,4%.

Poudariti je treba tudi dejstvo, da se Slovenija vse bolj

spreminja, zlasti zaradi sprostitve mejnih formalnosti, v tipično gravitacijsko območje enodnevnega izletnega turizma (weekend) sosednje Avstrije in Italije.

Število tujih prenočitev se je v Sloveniji povečalo od 475.000 v letu 1959 na 1.955.000 v lanskem letu, kar pomeni povišanje za 311 odstotkov oziroma povprečno za 15,2% na leto. To je v skla-

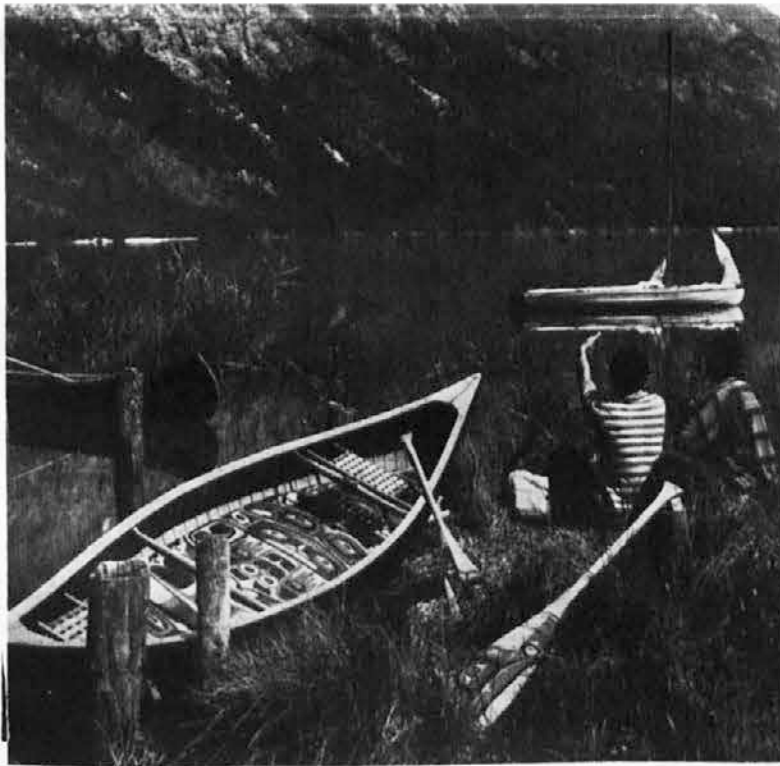
du oziroma celo presega povprečno stopnjo rasti inozemskega turizma v drugih turističnih državah.

Računajo, da bo letošnja turistična sezona v Sloveniji izredno uspešna. V prvih štirih mesecih se je število stacionarnih tujih gostov povečalo v primerjavi z istim obdobjem lani za 21%, število tujih prenočitev pa za 17%, kar presega povprečje zad-

njih let. Cene penzijskih storitev v Sloveniji so dokaj stabilne, saj so se povišale letos v primerjavi z letom 1967 le za 1,5%, v zadnjih treh letih pa v povprečju le za 3%.

Preko avstrijsko-slovenskih in italijansko-slovenskih mejnih prehodov je vstopilo v Slovenijo lani 29.404.000 tujih turistov z motornimi vozili, od tega v rednem prometu 19 milijonov 472.000, v maloobmejnem prometu pa 9.932.000. Računajo, da odpade od tega števila na izletnike, ki so se gibali pretežno v prostoru Slovenije le en dan, kar 23.000.000 tujih turistov. Ti podatki jasno kažejo, da se Slovenija spreminja v izletno območje zlasti sosednje Avstrije in Italije, pa tudi drugih tujih turistov, ki preživljajo svoje počitnice v turističnih krajih teh dveh dežel.

Tako močno razvita frekvenca tujih potnikov-izletnikov ni slučajna, ampak je predvsem posledica dejstva, da ima Jugoslavija kot socialistična država najbolj odprte meje. Sporazume o odpravi viz je sklenila s 27 državami, zdaj pa se prizadeva, da bi z Avstrijo in Italijo dosegla sporazum, po katerem bi odpravili tudi potni list.

BOHINJSKO JEZERO v čudoviti alpski dolini privablja v svojo okolico vsako leto več letoviščarjev in turistov. Tu so tudi odlične izhodiščne točke za ture v planine, ki ga obdajajo.

Zgodovina gradov Beneške Slovenije

Na desnem bregu hudournika Breg (Grivo) in sicer tam, kjer se privije izza gričev, leži FOJDA, ki ima podobno lego kakor Čedad. Ta vas je precej stara, toda nimamo o njej več kot toliko poročil. Prvič je omenjena leta 1192. in sicer v listini papeža Celestina III., ko govori o cerkvi sv. Nikolaja, ki je takrat stala na polju južno od današnje vasi, v bližini gradu Vilana, ki so ga Čedadci razdejali. Grad sam je stal nekoliko bolj na severni strani vasi nad kapelico sv. Roka in je imel tudi svoje plemiče. Kasneje je grad pripadal Kukanjcem.

Bolj važna in zgodovinsko bolj imenitna je vas RONKE, ki leži jugozahodno od Fojde, na levem bregu Maline. Prvič jo zasledimo omenjeno leta 1.096. V vas, ki leži sredi rodovitnega polja, se steka več cest in zato se je lahko kmalu razvila v dokaj čeden in važen trg. Tudi tu so se »Sosednje« zbirale pod lipo in so gospodarili s precej velikim občinskim premoženjem, ker je imela vas tudi svoja lastna občinska zemljišča. Iz listin je razvidno, da je leta 1389 Fojdo in Ronke podelil patriarh Kukanjcem in Partištajncem.

Kukanjci in Partištajnci so imeli v Ronkih vsak svoj grad, ki so jih sezidali proti koncem XIV. stoletja. Kukanjski grad je nastal iz velike kmečke hiše in je starejši od Partištajnskega, ki so ga sezidali na mestu občinske lože. Partištajnci so bivali večkrat v svojem gradu in tudi Partištajnci, ki so sezidali tudi cerkvico sv. Lovrenca.

Na desnem bregu Maline leži precej velika vas AHTEN in tu je stal tudi gorenji grad »Castrum veterum« s kapelico sv. Nikolaja. Tu so bivali plemiči Attemsi. Ta rodovina je imela sodstvo nad vso dolino, v grbu pa je imela medveda. Prvotno so bili mnenja, da izhaja iz toskanskega mejnega grofa Udalrika, ki se je baje polastil mnogih krajev te okolice, a pozneje se je izkazalo, da je salzburški škof Bertold 1.100. leta podelil Attemsu s okolico svojemu nečaku Burghardu Bosburškemu, odvetniku akvilejske cerkve, in njegovi ženi Aciki. Kot je zapisano, je pred smrtjo zapustil Burghart svoja posestva hčeri Matildi, ki se je poročila s Konradom Pilštajnskim. Tudi vdova Acika je darovala 1.130. leta svoja imetja med Namami in Fojdo svoji hčeri in njenemu možu. Ta dva sta imela hčer Dijemoto, ki se je poročila z Ulrikom, bivšim markgrofom toskanskim. V starih listinah najdemo pisano, da sta leta 1.170 darovala patriarhu in avilejski cerkvi grada Attems in Partištajn ter vasi Porčinj, Prosnid, Subid, gradova Črneja in Vizont, a odij Neme z dvorom in gradom »Hage« ter vasjo Latina, Rakelje, Predogoj, Vipolže in Volčje in vse, kar sta imela v krajih »Vergia« in »Logre« (Breginj in Logje) z vsemi tla-

čani in njihovimi zemljišči. Nekateri zgodovinarji prištevajo ahtenski gosposčini tudi Platišča, Brezje in ostale vasi tega področja. Leta 1.256. je podelil patriarhu Petru Attemsu dohodke osem mark »ad usum curae«, katere je prej užival Kaporjak v Brdu in Teru. Ulrik in Dijemota sta darovala tudi svoje vazale, od katerih so štirje bivali na ahtenskem gradu, in to pod gotovimi pogoji. V gradu namreč ne bi smeli bivati nihče drug, če sami tega ne dovolijo. Patriarh pa je darovana posestva takoj podelil nemaniškima plemičema Arbonu in Henriku, ki sta bila morda Ulrikova vazala. Ta dva sta postala začetnika imenitne rodovine Attemsov, ki se je pozneje razdelila na dve veji, na furlansko in štajersko. Prvi so imeli v grbu črnega medveda na belem polju, drugi pa trizob na rdečem polju. Imeli so pod svojo jurisdikcijo tudi Črnejo in so se nazivali »markgrofi«.

Grad Attems je stal že v XI. stoletju, pozneje pa so zgradili še Novi ali Dolenji grad v Podbregu (Pecollo) in v Campolungu (Kompolje), po katerem so se tudi imenovali. Ko se je začelo furlansko plemstvo med seboj prepirati in bojevati, so se Attemsi pridružili Kukanjcem proti Zavoršnjanom in leta 1.295. so Attemsi pomagali Kaminskemu gospodu proti patriarhu, ki jih je pa premagal in zasedel grad Attems. Ti so se potem začeli prepirati s patriarhovim glavarjem v Trizimu in zato so jih zopet spodili z gradu. Ti prepiri so oslabili premožno moč Attemsov in so postali tudi bolj vdani in naklonjeni cerkvi.

(Se nadaljuje)

Založba
**Mladinska
knjiga**

Nova knjiga zbirke Levstikov hram

France Bevk:

Moja mladost

Pisanje - prvo in resnično pisanje - nenehno odvijanje sveta. To bi mogli napisati za vasako Bevkovo knjigo, o knjigi Moja mladost pa še posebej. Založba je prepričana, da je Moja mladost delo, ki bo bralcem Bevkovih knjig odkrilo svet Zakojcev in tolminskih hribov, v katerih je doraščal danes slovenski najbolj brani pisatelj.

Knjiga, ki ima 220 strani, je izšla s slikovnimi prilogami Bevkovega domačega kraja.

Cena knjige: celoplato 45 dinarjev (2.250 Lit.), polusnje 55 dinarjev (2.750 Lit.).

Knjigo lahko kupite v vseh slovenskih knjigarnah v Sloveniji!

Za naše delo

Kaj bomo delali meseca avgusta

NA POLJU je zdaj zadnji čas za strniščno setev. Če so njive hudo plevelne, porujmo plevel, še preden povsem dozori, da se znova ne zaseje. Ta mesec je tudi najprikladnejši za setev rdeče detelje. Zdaj tudi odbiramo in prebiramo razna semena, kajti samo od dobrega semena lahko pričakujemo, da bo vse vzklilo. Kopljemo zgodnji krompir, toda paziti moramo, da bo zrel in da ga spravimo suhega, ker sicer gnije. Činkvantin mora imeti vedno zrahljano zemljo, da bo hitreje rasel. Ker ima za rast malo časa na razpolago, zahteva dobro gnojeno zemljo.

NA TRAVNIKIH pričenjamo s košnjo otave. Preorjemo stara deteljšča in izčrpane travnike, katere bomo spomladi obdelali.

V VINOGRADU je škropljenja za letos konec. Škropilnico hranimo v ne presuhem prostoru, da ne popokajo gumijasti deli. Sicer v vinogradu ta mesec ni posebnega dela, razen pletve. Razredčimo trtno listje, da bo sonce laže prihajalo do grozdja in mu pomagalo hitreje zoreti.

V KLETI velika vročina zelo škodi vinu. Zato naj

bo klet podnevi odprta. Zračite jo samo v hladnih urah. Sumljivemu vinu, ki bi se utegnilo skisati, dodamo na vsakih sto litrov deset gramov kalijevega metabisulfita. Pamen ten kletar misli že ta mesec na trgatve. Pripravljamo vse potrebno, da ne bo zadnji trenutek letal od kovača do sodarja.

V SADOVNJAKU je še čas, da cepimo drevje na oko. Obirajmo zrelo poletno sadje o pravem času, previdno in skrbno, da ne poškodujemo drevoja. Pridno pobirajmo odpadlo črveno sadje, da se iz njega ne izležejo molji in ne gredo na drevje prezimovat. Če se na breskvah, češpljah in češnjah prikaže smolika, okopljimo stara drevesa in pognojimo jim z apnom. Smolo obrišemo s sunjo in rano operemo. Nato napravimo čezno nekaj podolgastih zarez do lesa.

V HLEVU pospravimo gnoj vsak dan. Okna naj ne bodo zaprta in gnojnice naj se ne zbira v hlevu, če hočemo imeti zdravo in lepo živino. Živina naj ne prihaja razgreta k jaslim jest. Ne dajamo ji sveže krompirjevice. Ob hudi vročini ne puščajmo živine na pašo.

